

Reflecteren op leerresultaten: De groepsrapportage in Excel

René Alberts
februari 2019

Inleiding

In 2006 heeft Cito met de invoering van een nieuw examenverwerkingssysteem voor het eerst over de volle breedte van de eerste-tijdvak examens de groepsrapportage uitgeleverd. Daarmee werd het onderwijsveld verrast. Het idee was om het niet bij die ene verassing te laten. In aanvulling op de groepsrapportage zijn in dat jaar 350 docenten geënquêteerd over aanvullende wensen.

Het leek erop dat het merendeel van de examinatoren 'voorlopig' tevreden was met de groepsrapportage. Er bleek weinig tot geen belangstelling voor een interactieve webbased-rapportage faciliteit.

Enkele jaren later bleek uit gesprekken met docenten ('leren verbeteren') niettemin toch de behoefte aanwezig om examenresultaten gedetailleerder te kunnen evalueren. Het publiceren van de tia's sinds 2013 droeg daar ook aan bij. Als bezwaar werd genoemd dat het opstellen van een overzicht op vraagniveau redelijk bewerkelijk is. Wat dat laatste betreft zou Cito de docenten werk uit handen kunnen nemen door alle resultaten voor de docent per groep in een Excel-werkblad bij elkaar te zetten. Ook werd de behoefte uitgesproken om vragen naar eigen inzicht of volgens RTTI-indeling¹ te kunnen clusteren.

Deze notitie gaat over de functionaliteiten van de groepsrapportage in Excel en hoe deze rapportage aansluit bij de in de onderwijspraktijk gangbare ideeën over opbrengstgericht werken.

We geven eerst een beschrijving van de inhoud en de functionaliteit. Vervolgens gaan we in op de manier waarop van de resultaten gebruik zou kunnen worden gemaakt. Tot slot gaan we in op het belang van transparantie. Maak vooraf afspraken over de wijze waarop dit instrument binnen de school gehanteerd zal worden.

Groepsrapportage in excel

Sinds 2013 publiceert Cito in opdracht van CvTE de toets- en itemanalyses van de cse's en cspe's.

Elke docent die enigszins bedreven is in het MS-Office-pakket en weet hoe hij/zij de scores uit Wolf kan exporteren, kan een Excel-bestand produceren waarin een vergelijking op vraagniveau kan worden gemaakt. Er zullen zeker docenten zijn die daar behoeften aan hebben, maar er zullen zeker ook docenten zijn die zich afvragen of dat wel verstandig te besteden tijd is. Vooraf is immers nooit zeker wat zo'n exercitie aan belangwekkende inzichten oplevert. Wel zeker is dat het een helle klus is om handmatig alle gegevens in Excel-bestand bij elkaar te zetten. De groepsrapportage in Excel neemt de docent dat werk uit handen. De docent moet nog wel naar eigen inzicht vragen clusteren.

Hieronder geven we een korte beschrijving van het Excel-bestand. We maken daarbij onderscheid tussen inhoud en functionaliteiten.

Inhoud:

In het Excel-bestand staan

- de vraaggegevens en de clustering uit de groepsrapportage;
- de gemiddelde scores en de p-waarden per vraag van de landelijke steekproef;
- per kandidaat uit de groep de scores per vraag en de gemiddelde scores en p-waarden van de groep.

functionaliteiten

- Het tabblad 'Basisgegevens' biedt geordend per vraag een overzicht van de geïmporteerde groepsgegevens.
- Het tabblad 'van groot naar klein' ordent de vragen op bijdrage aan een hoger of lager cijfer dan het landelijk gemiddelde. Het laat zien op welke vragen de groep beter scoorde dan landelijk en op welke minder. Doordat in deze ordening andere indelingen zijn meegenomen, is in één oogopslag te zien of het hier systematische effecten betreft.
- Het tabblad 'combineer en selecteer' biedt de optie om zowel kandidaten als vragen aan of uit te zetten. Daarmee wordt het mogelijk om vragen zelf te clusteren. Ook is het mogelijk om kandidaten die het vak eigenlijk al hebben laten vallen (i.c. extra keuzevak) uit te sluiten van de vergelijking.

Beleidsmatige inbedding

Het spreekt voor zich dat de centrale examens primair bedoeld zijn voor de certificering van de kandidaten en een bijdrage leveren aan het borgen van het civiel effect van het diploma. Dat sluit niet uit dat per groep/klas geaggregeerde examenresultaten relevant kunnen zijn voor de evaluatie van het uitgevoerde

¹ Lees ook de resultaten van een onderzoek naar andere indelingen: [Op weg naar een vernieuwde rapportage van examenprestaties aan scholen. De cognitieve complexiteit van examenvragen onderzocht met Bloom en RTTI](#)

onderwijsprogramma. In de groepsrapportage wordt terug gerapporteerd op geclusterde items. De meest gehanteerde criteria voor clustering zijn de domeinen uit het examenprogramma, de contexten uit het examen en de vraagvormen of vraagtypen. Dit zijn geen gevalideerde subschalen en ze beogen in geen geval kandidaatgerichte diagnostiek. Die pretentie hebben de subtoetsen niet en die zouden ze ook niet kunnen waarmaken.

De groepsrapportage in Excel moet gezien worden in de traditie van het opbrengstgericht werken. Daar geven we hier de volgende beknopte typering van.

Iedereen (elke docent) binnen de school

- stelt samen met collegae doelen vast;
- verzamelt systematisch informatie over de leerresultaten;
- buigt zich samen met collegae over de vraag wat de resultaten zeggen over de leerlingen en het uitgevoerde onderwijs;
- en gebruikt de conclusies om het onderwijs te verbeteren.

Opbrengstgericht werken kent geen vaste methodologie en evenmin een op het niveau van de vakinhoud dwingend gespecificeerde omschrijving van opbrengsten.

De - in beeld gebrachte - opbrengsten worden gebruikt voor de volgende doeleinden:

- (oordeelsvorming over het) voldoen aan normen/eisen van de inspectie;
- landelijk elkaars prestaties vergelijken;
- binnen de school elkaars prestaties bespreken;
- verstandige beslissingen nemen op basis van geconstateerde feiten;
- reflectie op gang brengen over de manier van werken.

Checken of je als school aan de normen van de inspectie voldoet en onderzoeken hoe je er in vergelijking met andere scholen voorstaat, is niet de kern van opbrengstgericht werken. De meerwaarde van opbrengstgericht werken ligt in het op gang brengen van reflectie op het didactisch handelen. De opbrengsten en leerresultaten zijn daarbij niet het primaire doel maar een middel om de kwaliteit van het onderwijs te verbeteren.

De groepsrapportage in Excel geeft in essentie antwoord op de vraag:

'Hoe presteert mijn groep eindexamenkandidaten op de verschillende onderdelen/vragen uit het examen in vergelijking met het landelijk gemiddelde?'

De groepsrapportage in Excel wil niet meer zijn dan een presentatie van behaalde leerresultaten. Wie zich verdiept heeft in de feedback-interventie theorie zal begrijpen dat het beschikbaar stellen van feedback allerminst een garantie vormt voor continue verbetering van de leerresultaten.

Als we kijken naar de trits: doelen stellen, informatie verzamelen over behaalde leerresultaten en deze tot slot interpreteren t.b.v. mogelijke onderwijsverbetering dan kan de groepsrapportage potentieel behulpzaam zijn bij het verzamelen van informatie over behaalde resultaten. Het is alleen relevante informatie als een docent/examinator doelen heeft geformuleerd in relatie tot het landelijk gemiddelde. Het interpreteren van de resultaten wordt overgelaten aan de professionaliteit van de docent en de sectie waarbinnen de resultaten bestudeerd worden.

In het analyse-instrument dat in hoofdstuk 7 van de toolkit OGW² gepresenteerd wordt, wordt letterlijk ten aanzien van de cse-resultaten de vraag gesteld 'Bij welke vragen deden de leerlingen het duidelijk minder goed dan landelijk of voorgaande jaren?'. Vervolgens worden er ook vervolgvragen gesteld naar het soort opdrachten en naar een verklaring voor de verschillen. Duidelijk is dat de groepsrapportage in Excel het gebruik van dit analyse-instrument uit de toolkit OGW vergemakkelijkt..

Docent in de knel?

Tot slot de vraag of docenten/examinatoren last zouden kunnen krijgen van de groepsrapportage in Excel. Dat kan helaas niet worden uitgesloten. Of de groepsrapportage in Excel tot verhelderende en valide didactische inzichten leidt, is vooraf moeilijk in te schatten. Het is niet uitgesloten dat het opleggen van een verplichte evaluatie in een aantal gevallen zelfs contraproductief kan werken.

In de notitie 'Schoolbeleid en de groepsrapportage' worden aanbevelingen gedaan.

De school is eigenaar van de informatie. Dat geldt ook voor deze rapportage.

Het is een bewerkingen van de door de school beschikbaar gestelde gegevens. De school kan deze gegevens immers ook zelf op een vergelijkbare wijze ordenen. Ten aanzien van de werkwijze m.b.t. interpretatie en duiding adviseert Cito de scholen dit vooraf met de docenten te bespreken en te regelen opdat de inbedding voor alle betrokkenen transparant en aanvaardbaar is.

² OGW staat voor opbrengst gericht werken.

Verwijzingen:

<http://www.projectlerenverbeteren.nl/toolkit-ogw/>

<http://www.schoolinfo.nl/>

<http://www.venstersvo.nl/>